

Liefde is in 'Kullervo' zaak van verkrachting

Muziek Sibelius

► *Kullervo* van Sibelius teert op
wraakzucht en wroeging.

► Fraai eerste deel van reeks.

AMSTERDAM *Kullervo*, het 'symfonisch gedicht voor solisten, koor en orkest' waarmee Jean Sibelius anno 1892 een daverende entrée maakte in het Finse muziekleven, gaat over een smidsknecht en een meisje. Wie daar, dinsdag afstemmend op Radio 4, muziek bij verwacht die past bij kleurig geborduurde beddespreien, zal bedrogen uitkomen.

Er klonken zaterdag weinig zonnig-folkloristische geluiden bij het Omroepmannenkoor, Finse solisten en het Radio Filharmonisch Orkest, in de eerste van tien Matinee's rond de vijftig jaar geleden gestorven Sibelius. De liefde in *Kullervo* is een zaak van verkrachting. De verkrachte is de zuster van de verkrachter. De zelfmoorden waar dit op uitdraait markeren een grimmige episode uit de *Kalevala*, het Finse epos waaraan Sibelius zijn tekst ontleende.

Sibelius' tragische antiheld bewoont een partituur die na vijf uit-

voeringen Sibelius' goedkeuring al niet meer kon wegdragen. Dat Jaap van Zweden zaterdag het stuk op de dirigeerlessenaar had liggen, was niet te danken aan Sibelius' waardering voor het eigen geesteskind. Als Sibelius het manuscript niet in 1921 had verkocht aan een Finse Kalevala Vereniging, had het in de kachel kunnen eindigen.

Daarmee zou de Matinee een fraaie aflevering 1 van de serie 'Sibelius en de nieuwe muziek' hebben gemist. *Kullervo* is een cantate waarin de zangers gedurende drie van de vijf delen delen de mond houden. Maar het stuk is niet onevenwichtiger dan Mahlers *Klagende Lied*, of hybridischer dan Schönbergs groot bezette *Gurrelieder*. Als Sibelius' eigen bijdrage aan de 'nieuwe muziek' levert *Kullervo* bovendien de kiemen van wat in het latere oeuvre kan worden waargenomen als intrigerend of modern.

Wraakzucht en wroeging, de brandstoffen waar *Kullervo* op teert, hebben hun oprispingen in de cantilenen van de antiheld en het borstregister van zijn zus, maar zijn ook vervat in over elkaar schuivende mineur- en majeurharmonieën in het orkest, in fanatieke *ostinati* en onbehaaglijk rondwroetende blazerslijnen. Van Zweden wist zich geëscorteerd

door een goede selectie uit het grote zangersreservoir dat Finland rijk is (de mezzo Monica Groop en de bariton Tommi Hakala), en zette het om, geholpen door Gooise mannenzangers die geen been zagen in verzen als *Helehytti helmivyöllä/virkku juoksi matka joutoui*, in een pakkende akoestische vertelling.

Zou je verwantschap moeten zoeken met het eerste nieuwe orkestwerk dat in deze Sibeliusserie in première ging, *Fastlandet* van de Zweedse Nederlander Klas Torstensson, dan ligt die in donkere sonoriteiten en een fascinerend soort stijfkoppigheid. Het 'Vasteland' van Torstensson is ruig en geaccidenteerde; ongeschikt als D-Reizen bestemming. Het doemt op in paukenroffels, salvo's op grote trommen links en rechts en orgelende akkoorden. Tonen die de althobo blaast in Sibelius' orkeststuk *De zwaan van Tuonela* zijn naar Torstenssons domein overgewaaid, en beginnen verschillende keren aan een besmukt, afgebroken en hardnekkig opnieuw begonnen verhaal. Brekende berkentakjes hadden het laatste woord.

Roland de Beer

Torstensson en Sibelius olv Jaap van Zweden Concertgebouw Amsterdam (6/10). Radio 4: 9/10.